

Oponentský posudek na bakalářskou práci Karoliny Brunčové

Název práce: Genderové stereotypy v učebnicích prvouky. Analýza obsahu učebnic prvouky a identifikace genderových stereotypů.

Škola: Katedra sociální pedagogiky JABOK, Evangelická teologická fakulta UK Praha

Oponent: Mgr. et Mgr. Jana Macnerová, psycholožka, Dětský domov Domino Plzeň

Autorka si pro svou bakalářskou práci zvolila téma dotýkající se genderové problematiky v učebnicích prvouky pro první třídu ZŠ. Toto téma pokládám za velmi zajímavé, neotřelé, v současné době potřebné a nosné pro vzbuzení diskuse o těchto jevech. Práce si klade za cíl přiblížit teoreticky oblast gender studies, a zejména pak přímo zkoumat několik učebnic prvouky – analyzovat obsah ilustrací v těchto učebnicích z hlediska genderových stereotypů, ale i odchylek od nich. Autorka chce tedy poukázat na tyto stereotypy a na základě toho se pokusit zhodnotit učebnice vzhledem k jejich vhodnosti pro výuku nejméně vycházející z tradičních vzorců.

Graficko-formální a jazyková stránka

Rozsah práce (62 stran + 3 strany vhodně zařazených příloh) i její struktura odpovídají požadavkům. Kapitoly a podkapitoly postupují logicky a přehledně za sebou, což činí práci srozumitelnou a konzistentní. Autorka je velmi dobře jazykově a stylisticky vybavená, jen výjimečně bych doporučila namísto delších komplikovanějších souvětí zvolit rozčlenění výpovědi do několika kratších vět.

Co se týče citací, autorka prokazuje na většině míst textu, že s nimi dovede nakládat správně. Drobnou výtku ovšem mám k seznamu literatury, který není sestaven abecedně, a je tedy obtížné v něm citovanou publikaci nalézt; některý z pramenů jsem pak v seznamu nenašla vůbec (Harmut, 2006).

Podklady: vhodnost pro téma a kvalita zpracování

Využití třiceti literárních zdrojů i jejich skladbu pokládám za vyhovující, autorka zvolila knihy vzhledem k tématu pečlivě a vhodně. Práce je charakteristická výstižným a čtivým pojetím, vyspělou schopností autorky postupovat logicky a integrovat již sdělené do nového výkladu. Za ocenění stojí rovněž dovednost shrnout informace, dále s nimi pracovat.

Analytická, kritická, reflektující úroveň tvůrčího zpracování práce

Problematika, které se práce věnuje, je aktuální, ovšem citlivá a vyvolávající různé reakce. Z práce je jasně zřetelná autorčina orientace na zrovnoprávnění rolí a příležitostí žen a mužů, což má vliv jednak na progresivní zaměření textu směrem k výběru nejvhodnější učebnice dle toho, která se nejméně opírá o tradiční stereotypy, jednak v některých případech na zbytečně striktní (a tím lehce zavádějící) vidění některých fenoménů (např. selekce hraček a barev pokojů či oblečení dle pohlaví dítěte či profesní role – viz např. kapitoly 7.1.2 či 8.2) nebo hodnocení některých nálezů na ilustracích. Autorka tím ale současně dokládá svůj um zaujmout k problematice kritický postoj. Méně však reflektuje své zaměření (Diskuze v práci nenabízí jiné alternativy pojetí).

Pro celou práci jsou typické velmi citlivý vhléd, zdařilé propojení části teoretické a praktické. Obzvláště pozitivně hodnotím výběr metodiky pro výzkum i jeho provedení. Se zvolenými učebnicemi autorka pracuje výborně – srozumitelně a výstižně popisuje jejich obsah, přehledně provádí zhodnocení nalezených skutečností. Daný způsob pokládám za velmi efektivní a originální. Kladně hodnotím i fakt, že se autorka při analýze zaměřila nejen na hledání tradičních stereotypů, ale také na popsání odchylek a alternativ k těmto šablonám v učebnicích. Zkoumání se tak nestalo jednostranným, ale nabízí bohatší závěry. Ty dovedla autorka dobře prezentovat a zobecnit. Naplnila zcela cíl své práce i v tom ohledu, že neopomněla kapitolu věnovanou výběru nejvhodnější učebnice (i přesto, že toto může být diskutabilní). Skutečnost, že autorka nakonec výběr nechala otevřený a neuchýlila se k neobjektivnímu doporučení jedné z nich, jen dokládá porozumění a citlivost pro zvolené téma. Zde právě lze nalézt přínos práce – autorka v této kapitole hodnotí analyzované učebnice postupně vzhledem k jednotlivým genderovým tématům, uvádí nalezená pozitiva i negativa vzhledem k rovnoprávnosti rolí.

Práce vzhledem k výše uvedeným skutečnostem splňuje požadavky na bakalářskou práci. Její závěry rozhodně stojí za povšimnutí a mohou přispět k dalším úvahám a diskusím. Zpracování je navíc vždy přehledné, výstižné, srozumitelné a pro čtenáře zajímavé. Uvedené drobné nedostatky formální a v některých ohledech scházející větší reflexe a neutralita neubírají práci příliš na kvalitě. Navrhuji tedy klasifikační stupeň B – velmi dobře.

Témata k diskusi:

- Práce je zaměřena na zkoumání učebnic z hlediska jejich vhodnosti pro výuku – proč je dle Vašeho názoru pro děti nejvíce vhodná taková, která se nejméně opírá o tradiční představy o maskulinitě a feminitě? (Respektive není na tradičních vzorcích něco pozitivního, lze z nich něco ponechat a využít?)
- Uveďte, jak konkrétněji by se mohla Vámi provedená analýza učebnic prvouky využít v praxi, případně kým.
- Jakým způsobem by dle Vás měl(a) pracovat vyučující s některou z Vámi zkoumaných učebnic (obsahujících u řady témat genderová klišé)?

V Plzni dne 13.8.2009

Jana Macurová